

ATLEIDIMO PARALELĖS IZRAELIO SŪNAUS JUOZAPO IR JĖZAUS KRISTAUS TIPOLOGIJOJE

Remigijus OŽELIS

Klaipėdos universitetas

Anotacija

Tipologija, kaip Biblijos interpretavimo gija, besidriekianti per Senąjį Testamentą Naujojo Testamento link, atskleidžia tikrą tiesą apie Jėzų Kristų kaip Gailestingąjį Gelbėtoją. Tipologinis žvilgsnis į biblinius įvykius nušviečia nuoseklų Dievo gelbstinčio plano išsipildymą. Šiame straipsnyje pateikiama Izraelio sūnaus Juozapo istorija iš Senojo Testamento yra atleidimo prototipas, atitinkantis Jėzus Kristaus gelbstintį ir atleidžiantį veikimą, perteiktą Naujajame Testamente. Palyginę Juozapą ir Jėzų regime atleidimo raidą Senojo ir Naujojo Testamento istorijose. Straipsnyje pateikiama keturiolika Juozapo ir Jėzaus tipologinių paralelių, atskleidžiančių atleidimo, lemiančio išgelbėjimą, eigą.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: tipologija, atleidimas, Juozapas (Jokūbo sūnus), Jėzus Kristus.

Abstract

Typology is a rich strand of biblical interpretation, present in both the Old and New Testaments. It reveals the deepest truth about Jesus Christ as the Merciful Saviour. Biblical typology illuminates the consistent fulfilment of God's salvatory plan. This article depicts the story of Joseph, son of Israel, from the Old Testament as a prototype of forgiveness corresponding to Jesus Christ's forgiving and salvatory activity in the New Testament. The parallel between Joseph and Jesus displays the development of forgiveness in the stories of the Old and New Testaments. This article presents fourteen typological parallels between Joseph and Jesus revealing the course of salvatory forgiveness.

KEY WORDS: typology, forgiveness, Joseph (son of Jacob), Jesus Christ.

Ižanga

Šventasis Raštas – tai Dievo ir žmogaus susitikimo istorija; žmogaus sukūrimo, klajonių, nupuolimo ir mirties atėjimo į žemę istorija; Dievo gailestingumo ir atleidimo istorija. Atleidimas suvokiamas ne tik „kaip Šventojo Rašto objektas, bet kaip tema, raudona gija einanti per visą šventąjį tekstą“ (Schreiter, 2004, p. 21). Biblijos parabolės, alegorijos, tipologiniai pavyzdžiai perteikia beribį iš Dievo kylantį atleidimą. Todėl neatsitiktinai Nauja-

jame Testamente Senojo Testamento įvykiai atpažįstami kaip prototipas to, ką Dievas padarė per Jėzų Kristų. O kristocentrinė Šventojo Rašto vienovė yra konkreti nuoroda į tai, kaip reikėtų suprasti visą Bibliją, nes iš dieviškojo plano integralumo išplaukia Senojo Testamento ir Naujojo Testamento neatšiejamas vienovės santykis. Jau apaštalų laikais (žr. 1 Kor 10, 11; Žyd 10, 1) ir vėliau Bažnyčios tradicijoje šis santykis aiškintas pasitelkiant tipologiją (Kulikovsky, 1997), kuri atskleidžia Dievo gelbstinčio veikimo nuoseklumą per visą istoriją. Evangelistai aptiko simbolių ir palyginimų apie Jėzų hebrajų Šventraštyje, bet Bažnyčios tėvai žengė dar toliau. „Kiekvienas pranašas, kiekvienas senovės rašytojas, kiekvienas valstybės perversmas, kiekvienas įstatymas, kiekviena senosios sandoros apeiga terodo tik Kristų, skelbia tik jį, išreiškia tik jį“, – dėstė IV a. pradžioje Cezarėjos vyskupas Eusebijas (cit. iš Armstrong, 2008, p. 111).

Dievo apsisireiškimas istorijoje, siekiant pradėti su žmogumi meilės kupiną dialogą, suteikia visai žmonijos kelionei išskirtinę prasmę. Istorija yra ne tiesiog šimtmečių, metų, dienų seka, bet Dievo artumo, kuris suteikia laikui reikšmę ir pilnatvę bei atveria tvirtai vilčiai, metas. „Taip istorija tampa arena, kurioje matome Dievą veikiant vardan žmonijos. Jis ateina pas mus per dalykus, kuriuos geriausiai pažįstame ir galime lengviausiai patikrinti, nes tai mūsų kasdienio gyvenimo dalykai, be kurių negalėtume savęs suprasti“ (Popiežius Jonas Paulius II, 2000, Nr. 12). Gelbstintis Dievo veikimas, prasidėjęs per Senojo Testamento įvykius, yra reikšmingas visuotinai ir kaip ateities pirmavaizdis. Senajame Testamente matome, kad Dievo įsikišimai į išrinktos tautos, su kuria jis sudarė Sandorą, istoriją nesibaigia ir nenugrimzta užmarštin; tai tampa *atmintimi*, kurios visuma sudaro *išganymo istoriją*, gyvą Izraelio tautos sąmonėje ir švenčiamą minint išganinguosius įvykius (Krikščionių vienybės sekretoriatas, 2000, Nr. 1–2; Benediktas XVI, 2012).

Izraelio sūnaus Juozapo istorija yra puikus atleidimo pavyzdys, atitinkantis Jėzaus Kristaus tipą Naujajame Testamente. Tipologiškai palyginę šiuos du asmenis galime atrasti atleidimo pasiūlą Senojo ir Naujojo Testamento paralelėse. Šiame straipsnyje pasirinktos aptarti tipologinės Jokūbo (Izraelio) sūnaus Juozapo (XVIII–XVII a. pr. Kr.) ir Jėzaus Kristaus (I a.) paralelės. Į Izraelio sūnų Juozapą, kaip Jėzaus prototipą, analitiniu žvilgsniu žvelgia užsienio teologai, pavyzdžiui, Richard’as Davidson’as (1981), Kristian’as S. Heal’as (2002), Jame M. Hamilton’as (2008), Andrzej’us Kowalczyk’as (2008), Do-

yle'as Reno (2015), Andrew Bernhard'as (2015), Fraser'is Gordon'as (2015), Jim'as Milligan'as (2016), Duncan'as Heaster'as (2016) ir kt. Tačiau „tipologija verčia daugelį žmonių pasijusti nepatogiai, ir tai, matyt, reiškia, jog problema nėra išspręsta“ (Krikščionių vienybės sekretoriatas, 2000, Nr. 3). Lietuvos biblistikoje ir teologijoje tai aptariama retai, o mokslinės analizės pasigendama. Gabrielė Vasiliauskaitė, pristatydama Jokūbo sūnaus Juozapo istoriją dvasinėje literatūroje teigia, kad „galima rasti nemažai sąsajų su Jėzaus ir jo mokinių gyvenimu. Toks sulyginimas yra reikalingas, kad būtų galima labiau priartinti Juozapo gyvenimą ir jo išbandymus prie mūsų sampratos“ (Vasiliauskaitė, 2011, p. 16). Apie Šventojo Rašto tipologinį aiškinimą kalbama Katalikų Bažnyčios dokumentuose, pavyzdžiui, Popiežiškosios Biblijos komisijos dokumente „Biblijos aiškinimas Bažnyčioje“¹; Popiežiaus Benediko XVI Posinodiniame apaštališkajame paraginyje „Verbum Domini“².

Šio tyrimo objektas: atleidimo paralelės Jokūbo sūnaus Juozapo ir Jėzaus Kristaus tipologijoje.

Tikslas: nustatyti Juozapo ir Jėzaus tipologines paraleles, parodančias Dievo siūlomo atleidimo nuoseklumą.

¹ Popiežiškoji Biblijos komisija primena istorinę tipologijos reikšmę: „Savo ruožtu Bažnyčios Tėvai taikė tipologiją ir alegoriją, norėdami aktualizuoti biblinius tekstus taip, kad jie taptų reikšmingi tų laikų krikščionių sąlygomis“ (Popiežiškoji Biblijos komisija, 1993, Nr. IV.2).

² Popiežius Benediktas XVI Posinodiniame apaštališkajame paraginyje „Verbum Domini“ rašo: „Šiais svarstymais parodoma nepamainoma Senojo Testamento reikšmė krikščionims ir kartu pabrėžiamas *kristologinio aiškinimo originalumas*. Jau apaštalų laikais ir paskui gyvojoje tradicijoje dieviškojo plano vienybę abiejuose Testamentuose Bažnyčia iškelė aikštėn per tipologiją, kuri yra ne savavališko pobūdžio, bet esmingai būdinga šventajame tekste pasakojamiems įvykiams ir todėl susijusi su visu Raštu. Tipologija atranda *Dievo darbuose Senojoje Sandoroje* pirmavaizdžius *viso to, ką Dievas, laiko pilnatvei atėjus, įvykdė savo įsikūnijusio Sūnaus asmenyje*. Tad krikščionys Senąjį Testamentą skaito mirusio ir prisikėlusio Kristaus šviesoje. Net jei tipologinis aiškinimas atveria neišsemiamą prasminį turinį Naujojo Testamento atžvilgiu, jis vis dėlto neturi skatinti užmiršti, jog ir pats Senasis Testamentas išlaiko savą kaip Apreiškimo vertę, kurią patvirtino pats Viešpats (plg. Mk 12, 29–31). Todėl ir Naujasis Testamentas skaitytinas Senojo Testamento šviesoje. Ankstyvoji krikščionių katechezė visada juo pasiremdavo (plg. 1 Kor 5, 6–8; 10, 1–11). Dėl šios priežasties Sinodo tėvai pareiškė, kad *judaistinis Biblijos supratimas gali padėti krikščionims suprasti ir studijuoti Raštus*“ (Popiežius Benediktas XVI, 2010, Nr. 41).

Tyrimo tikslui įgyvendinti, iškelti uždaviniai: 1) pateikti tipologines vietas iš Senojo Testamento Pradžios knygos (atskleidžiančias Juozapo asmenį) ir Naujojo Testamento (atskleidžiančias Jėzaus asmenį); 2) išryškinti atleidimo aspektą Juozapo ir Jėzaus tipologijoje.

Metodai: teologinės literatūros analizė, sintezė.

Tipologinės Juozapo ir Jėzaus Kristaus paralelės

Tipologiniai sugretinimai atliekami remiantis Senojo Testamento Pradžios knygos 37–42 skyriais, kur aprašomas Juozapo gyvenimas bei veikla, ir Naujojo Testamento knygomis, kur perteikiamas Jėzaus gyvenimas bei mokymas, taip pat Senojo Testamento pranašų knygomis (Izaijo, Jeremijo, Ezekielio), kurių ištaros taikomos Jėzui. Kalbant apie tipologines Juozapo ir Jėzaus paraleles, teologai, kaip Arthur'as W. Pink'as (2014), Michael'is Jacob'as (2016), išskiria iki 101 paralelės. Šiame darbe išskirsime tas paraleles, kurias susijusios su atleidimu, t. y. kurios veda į atleidimą, jį suteikia ir pan.

1. Tėvo mylimiausi kaimenės ganytojai

Jokūbas yra Izaoko ir Rebekos sūnus, Abraomo vaikaitis, kuris, apskrumu apgavęs savo dvynį brolių Ezavą, iš tėvo gauna pirmagimio palaiminimą. Bėgdamas nuo brolio rūstybės Jokūbas susapnavo sapną: dangų siekiančius laiptus (žr. Pr 28, 10–22), ta vieta jam asocijavosi su Dievo ir žmonijos susitikimu. Vėliau, pakeliui į gimtinę, Dievo slėpinys pastoja Jokūbui kelią. Ketindamas susitikti su broliu, trokšdamas susitaikymo, susitinka su Nepažįstamuoju, su kuriuo eina imtynių. Išsiskiriant Nepažįstamasis palaimina Jokūbą, nuo tada jis šlubčioja, tačiau kartu iš Nepažįstamojo gauna naują vardą – Izraelis. „Toliau tavo vardas bus nebe Jokūbas, bet Izraelis, nes ėmeisi su Dievu bei žmonėmis ir nugalėjai“ (Pr 32, 29). Jokūbas-Izraelis, gyvendamas Dievo palaimoje, su skirtingomis moterimis susilaukia dvylikos sūnų. „Leos sūnūs: Reubenas – Jokūbo pirmagimis, Simeonas, Levis, Judas, Issacharas ir Zebulunus. Rachelės sūnūs: Juozapas ir Benjaminas. Bilhos, Rachelės tarnaitės, sūnūs: Danas ir Naftalis. Zilpos, Leos tarnaitės, sūnūs: Gadas ir Ašeras“ (Pr 35, 23–26). Tačiau Išrinktosios tautos protėvis „Izraelis mylėjo Juozapą labiau negu bet kurį kitą savo vaikų“ (Pr 37, 3a), dėl to Juozapo broliai jam pavydėjo išskirtinės tėvo meilės. Nors Juozapas buvo išskirtinis, tačiau kartu su broliais ganė tėvo galvijų bandą. „Juozapas (...) ganė su broliais avių kaimenę“ (Pr 37, 2).

Juozapas, būdamas tėvo mylimiausias, paklusniai vykdo tėvo valią, kartu su broliais eina ganyti bandos, bet dėl savo išskirtinumo būdamas su broliais jaučia įtampą, nors neapykantos jiems nejaučia.

„Šitas yra mano mylimasis Sūnus, kuriuo aš gėriuosi“ (Mt 3, 17b). Taip prieš pradėdamas Jėzui vykdyti savo misiją, Dievo Dvasia nusako Jėzaus išskirtinumą. Jėzaus misija – būti Geruoju Ganytoju. „Aš – gerasis ganytojas. Geras ganytojas už avis guldo gyvybę. (...) Aš – gerasis ganytojas: aš pažįstu savąsias, ir manosios pažįsta mane, kaip mane pažįsta Tėvas ir aš pažįstu Tėvą. (...) Tėvas myli mane, nes aš gulda savo gyvybę, kad ir vėl ją pasiimčiau. (...) tokį priesaką aš esu gavęs iš savojo Tėvo“ (Jn 10, 11–18). Jėzus, būdamas mylimiausias Tėvo siųstasis, išskirtinis ganytojas, vykdo Tėvo valią, kad išgelbėtų, sutaikintų žmoniją (plg. Gal 1, 4). Tam jis yra Tėvo atsiųstas, kaip perteikia evangelistas Jonas: „Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepažūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą“ (Jn 3, 16). Žmonijos išganymas susijęs su Jėzaus, kaip gerojo Ganytojo (žr. Jn 10, 11), įvaizdžiu: žmonės yra jo kaimenės avys, kurias jis veda į amžinąsias ganyklas, gina nuo plėšrūnų, pavargusias neša ant savo pečių. Žmogui reikalingas išganymas ir jis pasiekiamas per Jėzų Kristų. Jėzus Kristus yra Išgelbėtojas, kuris užmoka savo Krauju išpirką už šėtono vergysten patekusį žmogų. Tėvo siųstasis kaimenės Ganytojas paaukoja save, kad žmonės gautų nuodėmių atleidimą, turėtų galimybę būti „Tėvo namuose“ (Jn 14, 2).

2. Nekenčiami be priežasties

Juozapas su Benjaminu, jauniausi sūnūs, natūraliai sulaukia iš tėvo daugiau dėmesio. Vyresniems broliams nepatinka tėvo „meilės konkurentas“. Juozapo „broliai, matydami, kad jų tėvas myli jį labiau už kitus jo brolius, jo taip nekentė“ (Pr 37, 4). Broliai „susėdo valgyti. Žvalgydamiesi pamatė išmaeliečių karavaną, (...) keliaujantį į Egiptą. Tuomet Judas tarė savo broliams: „Kokia mums nauda, jei nužudome savo brolių ir nuslepime jo kraują? Eime, verčiau parduokime jį išmaeliečiams. (...) O tie nusivedė Juozapą į Egiptą“ (Pr 37, 25–28). Juozapą egiptietis šeimininkas priskyrė prie savo namiškių (plg. Pr 39, 1–2), „Juozapas buvo trisdešimties metų, kai pradėjo tarnauti faraonui, Egipto karaliui“ (Pr 41, 46). Taigi trisdešimtmetis Juozapas, patyręs brolių neapykantą, Egipte tampa valdytoju, kad vėliau Egiptas

taptų išgelbėjimo vieta ne tik Juozapui, bet dėka jo atleidimo ir broliams. Po daugelio metų Egipte susitikęs su broliais Juozapas į juos žvelgia su meile, brolių ankstesnę neigiamą nuostatą jo atžvilgiu priimdamas kaip Dievo planą išgelbėti Izraelio šeimą, iš kurios ateityje kils izraelitų tauta.

Jėzus, kaip ir Juozapas, jau vaikystėje nekenčiamas. Išminčiams iškelia-vus, Juozapui sapne pasirodo Viešpaties angelas ir sako: „Kelkis, imk kūdikį su motina ir bėk į Egiptą. Pasilik ten, kol tau pasakysiu, nes Erodas ieškos kūdikio, norėdamas jį nužudyti“ (Mt 2, 13). Jėzus su Motina Marija ir globėju Juozapu emigruoja į Egiptą, kad būtų išsaugota gyvybė. Tačiau ir po emigra-cijos grįžus į gimtąją žemę, priešiškumas didėja. „Jie manęs nekenė be prie-žasties“ (Jn 15, 25b), – sakys Jėzus. Bet ir tada, žinodamas, kad priešininkai pasmerks jį mirti, atleidžia tiems, kurie jį niekina (plg. Lk 23, 34). Įsikūnijęs Dievas „apiplėšė pats save, priimdamas tarno išvaizdą“ (Fil 2, 7a), kad iš-gelbėtų žmones. Jėzus ypatingas Tarnas, galintis „mirti už tautos nuodėmę“ (Iz 53, 8), kad nereikėtų kažkam kitam. Trisdešimtmetis Jėzus, pradėjęs viešą gailestingumo tarnystę žemėje, tampa permaldavimu „už mūsų nuodėmes, ir ne tik už mūsų, bet ir už viso pasaulio“ (1 Jn 2, 2).

3. Pranašaujantieji, kad valdys

Juozapas yra ne tik išskirtinis tėvo mylimiausias sūnus, jis ir pats sapnuo-se regi savo išskirtinumą. „Staiga mano pėdas atsistojo ir stovėjo, tuomet jūsų pėdai susirinko aplink jį ir mano pėdai žemai nusilenkė“ (Pr 37, 7), – taip Juo-zapas pranašauja galimą savo valdžią ateityje, dėl to brolių išjuokiamas. „Jo broliai atsakė: „Bene tu ketini tapti mūsų karaliumi? Bene iš tikrųjų tu ketini mus valdyti?“ (Per 37, 8a), o tėvas klausė: „Negi mes turėsime ateiti – aš pats, tavo motina ir tavo broliai – ir nusilenkti tau lig žemės?“ (Pr 37, 10b). Valdy-mo pranašavimas priimamas kaip nederamas išsišokimas ar utopinė svajonė. „Vieni kitiems jie sakė: „Va ateina tas svajotojas!“ (Pr 37, 19). Ir tik Juozapui patyrus brolių neapykantą, patekus į Egiptą, įgijus valdžią, vizijos išsipildo. Juozapas priima brolius atleidęs jiems ankstesnes klaidas ir nesupratimą.

Jėzus taip pat kalbėjo apie savo sugrįžimą valdyti žmones, dėl to buvo išjuoktas. „Nuo šiol jūs matysite Žmogaus Sūnų, sėdintį Visagalio dešinėje ir ateinantį dangaus debesyse!“ (Mt 26, 64b), bet žmonės sakė, „kad jis kaip galvos netekęs“ (Mk 3, 21b). Dėl savo pranašysčių apie valdžią, kurios tuo metu liko nesuprastos, Jėzus pasmerkiamas mirčiai. „Praeiviai užgauliojo

Jėzų, kraipydami galvas ir sakydami: „Še tau, (...), jei esi Dievo Sūnus, nuženk nuo kryžiaus!“ Taip tyčiojosi ir aukštieji kunigai su Rašto aiškintojais bei seniūnais, kalbėdami: „Kitus gelbėdavo, o pats negali išsigelbėti. Jeigu jis Izraelio karalius, tenužengia dabar nuo kryžiaus“ (Mt 27, 39–43). Jėzus išaukštinamas po patirto atstūmimo ir pasmerkimo. „Dievas išaukštino jį savo dešine kaip vadą ir išgelbėjo, kad suteiktų Izraeliui atsivertimą ir nuodėmių atleidimą“ (Apd 5, 31), kaip pranašauta: „Visa žmonija žinos, kad aš esu Viešpats, tavo išvaduoju, tavo Atpirkėjas, – Jokūbo Galingasis“ (Iz 49, 26). Taip atleidimas ir žmonių išganymas ateina per pranašautą Viešpaties Tarną – Jėzų Kristų.

4. Tėvo siųstieji klystančiųjų gerovei

Tėvas Jokūbas siunčia sūnų Juozapą. „Izraelis tarė Juozapui: „Tavo broliai, tu žinai, gano prie Šechemo. Pasiruošk, siųsiu tave pas juos“. – „Pasiruošęs!“ – jam atsakė. „Nueik ir sužinok, kaip sekasi tavo broliams, kaip einasi su kaimene“ (Pr 37, 13–14a). Tėvas siunčia sūnų pažiūrėti, ar broliams viskas gerai, ar jie nenuklydę, nesuklydę. Juozapas eina ieškoti brolių (plg. Pr 37, 16a), pažiūrėti, ar jie nenuklydę. „Juozapas tat pasekė savo brolius ir atrado juos“ (Pr 37, 17b) nuklydusius. Klystantis atrandamas, siekiant jį sugrąžinti į deramą vietą, kad klaidoje visiškai nepražūtų (Marcovits, 2008, p. 124). Juozapo paieškos tipologiškai atskleidžia, kaip Dievas ieško nuklydusių žmonių, kai nuodėmė žmogų griaua, o Dievo gailestingumas sugrąžina į tinkamą padėtį.

Dievas Tėvas siunčia Sūnų: „Pasiųsiu savo mylimąjį sūnų“ (Lk 20, 13b). Jėzus atsiųstas dėl žmonių gerovės, todėl „jame turime atpirkimą, nuodėmių atleidimą“ (Kol 1, 14). Pats Jėzus skelbia: „Štai ateinu vykdyti tavo valios“ (Žyd 10, 9b). Dievas įsikūnija, kad ištrauktų žmones iš tamsybių į šviesą, iš mirties – į gyvenimą, „kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą, (...), kad pasaulis būtų per jį išgelbėtas“ (Jn 3, 16–17). Dievo troškimas dalytis tuo, kuo jis yra ir ką turi, tampa atleidimo dovanojimu kūriniais, nuklydusių gelbėjimu iš nuodėmių, kurios daro juos nelaimingus. Dievo Sūnus tampa žmogumi apsirėikšusiu Dievo gailestingumu, vaikščiojančiu tarp žmonių, trokštančiu atleisti (Trimakas, 1992, p. 115), ne paneigti nuodėmės buvimą, bet suteikti atleidimą (Catalan, 2003, p. 89). Dėlei žmogaus amžinosios laimės įsikūnijęs Dievas tampa gelbėtoju.

„Džiaukitės drauge su manimi“ (Lk 15, 6), – sako Jėzus atleisdamas nuklydusiesiems.

5. Skelbiantieji išgelbėjimą pasmerktiesiems

Kalinčiąjam Juozapas skelbia gerąją naujieną: „Dar trys dienos, ir faronas pakels tavo galvą ir sugrąžins tave į savo tarnybą“ (Pr 40, 13). Kaip pranešė Juozapas, pasmerktasis buvo išgelbėtas, kartu išlaisvintas bei išaukštintas ir pats Juozapas. Todėl atėjus badmečiui Juozapas tampa išskirtiniu gelbėtoju ne tik Egipto gyventojams, bet ir savo gentainiams. Jis pripažįsta: „Dievas mane pasiuntė pirm jūsų laiduoti jums likučio žemėje ir išgelbėti jūsų gyvybės nepaprastu išvadavimu“ (Pr 45, 7). Vaikystėje patyręs brolių pasmerkimą, o dabar vėl susitikęs su jais, Juozapas nepasmerkia brolių, bet jiems skelbia džiugų atleidimą, susitaikymą, priėmimą. „Tada Juozapas savo broliams ir savo tėvo šeimynai tarė: „Nuvyksiu ir duosiu žinią faraonui, sakydamas: „Mano broliai ir mano tėvo šeimyna, gyvenusi Kanaano krašte, atvyko pas mane!“ (Pr 46, 31). Nusipelnusieji būti pasmerkti, suvokę savo nuklydimą, priima atleidimą, išgyvena susitaikymą.

Apie Jėzų skelbiama: „Jis išgelbės savo tautą iš nuodėmių“ (Mt 1, 21). Žmonės „tapo puolusiais sutvėrimais“ (Lewis, 2006, p. 149), todėl visiems reikalingas Dievo teikiamas išgelbėjimas. Jėzus sako, kad „Aš Esu“ (Jn 13, 19) – tai yra Dievas. Jėzus yra visų žmonių Gelbėtojas, atkuriantis santykius, nes nuodėmė atitolino nuo Dievo, kartu sugriovė ir žmogiškuosius santykius. Jėzus skelbia santykių atkūrimą per atgailą ir suteiktą atleidimą. Šalia Jėzaus nukryžiuotas piktadarys, būdamas kaltas, pripažino, kad Jėzus yra nenusikaltęs. Jis suvokia savo menkumą ir trapumą, todėl kreipiasi į Jėzų: „Jėzau, prisimink mane, kai ateisi į savo karalystę!“ (Lk 23, 42). Jo kaltė paskatino jį siekti santykių, bendrystės su Jėzumi. Ir Jėzus atsako: „Šiandien su manimi būsi rojuje“ (Lk 23, 43). Asmuo, kuris suvokė esąs kaltas, kreipėsi į Jėzų, kad prisimintų jį. Jėzus, mirdamas ant kryžiaus už nusidėjėlius, skelbia gelbėjimą: „Iš tiesų sakau tau: šiandien su manimi būsi rojuje“ (Lk 23, 43). Rojus, užsivėręs po pirmosios nuodėmės, vėl atveriamas Jėzaus. Dar prieš išsakydamas savo maldavimą, pasmerktasis plėšikas vienintelis išdrįsta užstoti Jėzų jam išgyvenant kančią. Rizikuodamas ir pats būti viešai paniekintas, jis drįsta pripažinti: „Šitas nieko bloga nėra padaręs!“ (Lk 23, 41). Šitaip kaltasis tampa *Dievo nekaltumo liudytoju*. Jėzus, jo paskelbtas nekaltu, gražina nekal-

tumą jam pačiam, pasmerktajam (Ange, 2006, p. 59–60). Jėzaus atsakas – pirmoji istorijoje kanonizacija: tą pačią akimirką, kai patikinamas būsiąs rojuje, nusikaltėlis išgelbėjamas, tampa šventuoju.

6. Pasipriešinusieji gundymui

Potifaro žmona gundo Juozapą nuodėmingiems ryšiams. „Po kiek laiko jo šeimininko žmona užmetė akį į Juozapą ir jam tarė: „Pagulėk su manimi“. Jis atsisakė. „(...) Kaipgi aš galėčiau taip nedorai pasielgti ir nusidėti Dievui?“ Nors ji meilinosi Juozapui diena iš dienos, jis nesutiko su ja pagulėti ar su ja bendrauti“ (Pr 39, 7–10). Potifaro žmona bando suvedžioti Juozapą, o nepavykus to padaryti, neteisingai jį apkaltina. Tačiau Juozapas lieka teisus prieš Dievą ir prieš savo šeimininką. Jis yra gundomas nusidėti, t. y. padaryti tai, kas atskirtų jį nuo Dievo ir padarytų vergu dvasioje, praradusiu savo tapatybę ir stiprybę, kurią turėjo iš Dievo malonės. Tačiau nei Potifaro žmona, nei tie, kurie vertė jį išpažinti kitą dievą, neturėjo tokios stiprybės, kokią turėjo Juozapas, todėl jis nebuvo pasmerktas mirti už Potifaro žmonos pažeminimą, bet įkalintas faraono kalėjime. Jis tarsi sumokėjo už tiesą, tačiau tam, kad atsidurtų pas faraoną ir išaiškines jam sapną taptų savo tautos išgelbėtoju. Juozapas, būdamas žydas, išgelbsti nuo bado, t. y. fizinės mirties, ne tik savo tėvo Jokūbo gentį, bet ir visą Egiptą, aplinkines vietas.

Ir Jėzus sumoka savo mirtimi, kad visus žmones išgelbėtų nuo mirties. Jis, būdamas žydas, išgelbsti visą pasaulį nuo dvasinės mirties. Jėzaus gelbstinti misija prasideda pasipriešinimu gundymams. „Dvasia jį vedžiojo po dykumą keturiasdešimt dienų, ir jis buvo velnio gundomas. (...) Tuomet velnias jam tarė: „Jei tu Dievo Sūnus, liepk šitam akmeniui pavirsti duona.“ Jėzus jam atsakė: „Parašyta: *Žmogus gyvas ne viena duona!*“ Tada velnias, pavedėjęs jį aukščiau, viena akimirka parodė jam visas pasaulio karalystes ir tarė: „Duosiu tau visą jų valdžią ir didybę; jos man atiduotos, ir kam noriu, tam jas dovanuoju. Taigi, jei parpuolęs ant žemės pagarbinsi mane, visa bus tavo.“ O Jėzus jam atsakė: „Parašyta: *Viešpatij, savo Dievą, tegarbink ir jam vienam tetarnauk!*“ Dar nusivedė jį velnias į Jeruzalę, pastatė ant šventyklos šelmens ir tarė: „Jei tu Dievo Sūnus, pulk nuo čia žemyn, nes parašyta: *Jis palieps savo angelams sergėti tave* ir dar: *Jie nešios tave ant rankų, kad neužsigautum kojos į akmenį.*“ Jėzus jam atkirto: „Pasakyta: *Negundyk Viešpaties, savo Dievo!*“ Visokius gundymus baigęs, velnias atsitraukė nuo jo iki laiko“

(Lk 4, 1–13). Jėzus palieka pagundų atmetimo pavyzdį, kaip galima nenusidėti. „Mums ir priderėjo turėti tokį vyriausiąjį kunigą (...) kaip ir mes, visaip mėgintą, tačiau nenusidėjusį“ (Žyd 7, 26; 4,15b), kaip ir mes gundyta, bet pasipriešinusį gundymams.

7. Neteisingai apkaltintieji

„Tas hebrajus vergas, kurį tu pas mus atvedei, įsibrovė manęs ižesti“ (Pr 39, 17) – neteisingai kaltinamas Juozapas. Todėl „šeimininkas Juozapą (...) įmetė į kalėjimą, kuriame buvo laikomi karaliaus kaliniai“ (Pr 39, 20a). Juozapas buvo uždarytas su dviem faraono nusikaltėliais. „Praėjus kuriam laikui po šių įvykių, atsitiko, kad (...) faraonas užpyko ant dviejų savo pareigūnų – vyriausiojo vynininko ir vyriausiojo kepėjo – ir įkalino juodu (...) tame pačiame kalėjime, kur buvo kalinamas Juozapas“ (Pr 40, 1–3.9–13). Neteisinga baismė, kaip melagingo kaltinimo pasekmė, tapo dar didesnio gėrio daugeliui priežastimi. „Nors jūs ir sumanėte man pikta, Dievas pakeitė tai į gera – leido išlaikyti daugelį žmonių, kaip jis šiandien ir daro“ (Pr 50, 20).

Jėzus, remiantis melagingais kaltinimais, nuteisiamas mirti. Jėzuje „nerado [kaltės], nors daug buvo atėję neteisingų liudytojų. Pagaliau išėjo priekingu ir tarė“ (Mt 26, 60b–61a), po tokio melagingo liudijimo Jėzus pasmerkiamas mirti. Ant kryžiaus girdime Jėzaus prašymą: „Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką darą“ (Lk 23, 34). Atleidimas siūlomas kiekvienam, juk „Dievo Žodis tapo kūnu ir atėjo į žemę gyventi tarp žmonių: jis įžengė į pasaulio istoriją, ją priėmė bei suvienijo savyje (Ef 2, 4). Jis mums apreiškė, kad Dievas yra meilė, ir davė naują meilės įsakymą (Jn 13, 34), drauge dovanodamas tikrumą, jog meilės kelias atviras visiems, ir pastangos įsteigti visuotinę brolystę ne bergždžios. Savo mirtimi ant kryžiaus nugalėjęs blogį ir nuodėmės galią, savo meilės kupinu klusnumu jis atnešė visiems išganymą ir visiems tapo *sutaikinimu*. Jame Dievas sutaikino žmogų su savimi“ (Jonas Paulius II, 1984, Nr. 10). Iš žmogaus kuriamo blogio Dievas kuria gerį.

8. Atmestieji, apnuogintieji ir pasmerktieji mirti

Juozapas buvo atstumtas savo brolių, kurie rengė sąmokslą, kaip jį nužudyti. „Šie pastebėjo jį iš toli ir pirma, negu jis prie jų priartėjo, jie ėmė tartis jį nužudyti. Vieni kitiems jie sakė: „Va ateina tas svajotojas! Eime, užmuškime

jį (...) pamatysime, kas iš jo sapnų išeis“ (Pr 37, 18–20). Juozapo teisingumas, gebėjimas aiškinti sapnus buvo Dievo dovana. Jis galėjo rizikuoti net gyvybe, kad laikytųsi tėvo įsakymų ir jo perduotų elgesio normų. Kai broliai gandydami avis pasuko kita kryptimi, negu buvo įsakęs tėvas, Juozapas užsidedė šventu uolumu, taip pat piktinosi savo brolių elgesiu, neteisėtu avinėlio, skirto tik Paschos šventimui, valgymu (Vasiliauskaitė, 2011, p. 16). Broliai, pasmerkdami Juozapą mirti, atima rūbą. „Jie atėmė jo apdarą (...), kuriuo buvo apšvilkęs“ (Pr 37, 23b). Drabužiuose slepiamasi nuo vienas kito arba jais pademonstruojame savo socialinę padėtį. Taigi „drabužis simbolizuoja buvimą savimi, kai išoriškai siekiama vėl atkurti viduje pažeistą savo orumą“ (Ratzinger, 2010, p. 78). Drabužio atėmimu Juozapas išmetamas iš brolių tarpo.

„Nekentė jo (...), nenorime, kad šitas mus valdytų“ (Lk 19, 14). Jėzus buvo atstumtas savo tautiečių, kurie rengė sąmokslą jį nužudyti. „Tautos vyresnieji susirinko į vyriausiojo kunigo Kajafo rūmus ir nusprendė suimti Jėzų klasta ir nužudyti“ (Mt 26, 3–4). Tačiau mirštant pralietas kraujas tampa atleidimo krauju. „Tai yra mano kraujas, Sandoros kraujas, kuris už daugelį išliejamas nuodėmėms atleisti“ (Mt 26, 28). Artinantis Jėzaus mirčiai, „jie išrengė jį“ (Mt 27, 28a), tačiau „Jo nuogumas mus aprengia vaikų garbe“ (Fausti, 2006, p. 537). Nuogas mirdamas ant kryžiaus kaltiesiems pelno atleidimą. Per Jėzaus buvimą ir veikimą kaip veikiantis visiškai naujaip čia ir dabar į istoriją įžengė Dievas. Tas įžengimas tampa laiku (plg. Mk 1, 15) – nepakartojamu atsivertimo bei atgailos, kartu ir džiaugsmo laiku, nes Jėzuje prie žmogaus artinasi Dievas. Dievas jame dabar yra veikiantis ir viešpataujantis, viešpataujantis dieviškuoju būdu, t. y. be pasaulietinės valdžios, viešpataujantis per meilę „iki galo“ (Jn 13, 1), iki kryžiaus (Ratzinger, Benediktas XVI, 2007, p. 68). Jėzus – ypatingas Tarnas, galintis „mirti už mano tautos nuodėmę“ (Iz 53, 8) tam, kad nereikėtų kažkam kitam. Apaštalas Paulius Laiške filipiečiams perteikia įsitikinimą, kad Jėzus „apiplėšė pats save, priimdamas tarno išvaizdą ir tapdamas panašus į žmones“ (Fil 2, 7a). Jėzaus pozicija buvo savanoriškai prisiimta žmogaus ir tarno pozicija, kurioje reikėsi ir žmogiškas nežinojimas, ir ribotumas, ir abejonės (Kavaliauskas, 2011, p. 29).

9. Parduotieji svetimiesiems už sidabrinus

Išrinktosios tautos tėvo Jokūbo, dar vadinamo Izraeliu, sūnūs parduoda savo brolių – semitą (tai žydišką statusą išreiškiantis visur tuo metu vartotas

terminas) Juozapą kaip vergą į Egiptą, o tėvui pasako, kad jo sūnus yra mišrus, tiksliau, kad jį sudraskė laukiniai žvėrys. Juozapas buvo parduotas kaip vergas išmaeliečiams. „Kai keletas midjaniečių pirkliai ėjo pro šalį, jie ištraukė Juozapą, iškeldami jį iš duobės, ir pardavė jį išmaeliečiams už dvidešimt sidabrinių. O tie nusivedė Juozapą į Egiptą“ (Pr 37, 28). Juozapas atstumtas brolių, jaučia prekybos žmonėmis skausmą, kuris jį subrandina dar didesnei meilei ir atlaidumui.

Apaštalas Judas klausė: „Ką man duosite, jeigu jį išduosiu jums? Tie pasiūlė trisdešimt sidabrinių. Ir nuo to meto jis ieškojo progos išduoti Jėzų“ (Mt 26, 15–16). Didysis Judo nusikaltimas yra ne tas, kad „pardavė“ Jėzų, bet kad nepažino jame Viešpaties, Meilės, kad įkainojo ją tik trisdešimčia sidabrinių. Tuo tarpu Jėzus Kristus myli gailėstinga, atlaidžia meile be išskaičiavimo (Ange, 2006, p. 93). Judas nepatikėjo esąs vertas meilės, tai veda į susinaikinimą. Jėzus skelbia atleidimą kiekvienam, kuris suvokia atleidimo reikalingumą. Parduotasis siūlo atleidimą pardavėjui, tiktai kaltę jaučiantis Judas negeba suvokti, kad jam gali būti atleista.

10. Įmestieji į duobę (kapą), pakilusieji iš duobės (kapo)

Juozapas buvo įmestas į duobę, kuri turėjo tapti jo kapu. Juozapo broliai sakė: „Eime, užmuškime jį ir įmeskime į kurią nors duobę. (...) Reubenas jiems kalbėjo: „Neišliekite kraujo! Įmeskite jį va į aną duobę dykumoje, bet patys rankos prieš jį nepakelkite!“ (...) jį patį įmetė į vandens duobę. Duobė buvo tuščia, vandens joje nebuvo. (...) Kai Reubenas, vėl atėjęs prie duobės, pamatė, kad Juozapo duobėje jau nebėra, persiplėšė savo drabužius. Jis sugrįžo pas savo brolius, sakydamas: „Berniukas dingo! Ką dabar man daryti?“ Tuomet jie paėmė Juozapo puošnųjį apdarą, papjovė ožiuką ir pamirkė tą apdarą jo kraujyje. Puošnųjį, ilgomis rankovėmis apdarą nunešdino tėvui, sakydami: „Mes jį radome. Prašom pasižiūrėti, ar tai yra tavo sūnaus apdaras, ar ne“ (Pr 37, 20–32). Juozapas, įmestas į duobę, išgyvena vienišumą, apleistumą tol, kol broliai nusprendžia jį parduoti. „Jie ištraukė Juozapą, iškeldami jį iš duobės“ (Pr 37, 28a). Juozapas pakyla iš duobės, kad vėliau galėtų broliams suteikti atleidimą, kad įvyktų susitaikymas Egipto žemėje.

„Žmogaus Sūnus išbus tris dienas ir tris naktis žemės širdyje“ (Mt 12, 40b). Jėzus taip pat buvo įkalintas kape, iš kurio trečią dieną pakyla. „Jis buvo palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną, kaip skelbė Raštai“

(1 Kor 15, 4b). „Pirmąją savaitės dieną, labai anksti, dar neišaušus, Marija Magdalietė (...) nubėgo pas Simoną Petrą ir kitą mokinį, kurį Jėzus mylėjo, ir pranešė jiems: „Paėmė Viešpatį iš kapo, ir mes nežinome, kur jį padėjo.“ Petras ir tas kitas mokinys nuskubėjo prie kapo. Bėgo abu kartu, bet tasai kitas mokinys pralenkė Petrą ir pirmas pasiekė kapo rūšį. Pasilenkęs jis mato paliktas drobulės, tačiau į vidų nėjo. Netrukus iš paskos atbėgo ir Simonas Petras. Jis įėjo į rūšį ir mato paliktas drobulės ir skarą, buvusią ant Jėzaus galvos, ne su drobulėmis paliktą, bet suvyniotą ir atskirai padėtą. Tuomet įėjo ir kitas mokinys, kuris pirmas buvo atbėgęs prie kapo. Jis pamatė ir įtikėjo“ (Jn 20, 1–8). Jėzus atėjo į žemę mirti, vietoj mūsų prisiėmė bausmę už nuodėmes, kad mums būtų atleista ir galėtume gyventi santarvėje su Dievu. Dievas nori, kad mes būtume laisvi nuo kaltės. Dievo atleidimas išlaisvina mus iš kaltės slėgimo. „Tai nepalyginti labiau kraujas Kristaus, kuris per amžinąją Dvasią paaukoko save kaip nesuteptą auką Dievui, nuvalys mūsų sąžinę nuo mirties darbų, kad galėtume tarnauti gyvajam Dievui“ (Žyd 9, 14). Laisvai pralietu nekaltu krauju Dievas sutaikino mus su savimi ir išvadavo iš nuodėmės vergijos. Kristus įgyvendina meilę, tobuliausiai parodančią Dievą, kuris yra gailestingumo Dievas, tapęs žmonėms gailestingos meilės pavyzdžiu. Savo mirtimi Jėzus nugalėjo nuodėmę, savo krauju jis sudarė naują Sandorą tarp Dievo ir mūsų. Dievas inicijuoja susitaikymą. Susitaikymas nėra tik atkūrimas to, kas buvo anksčiau. Jis nukelia mus ten, kur dar niekada nebuvo. Dievas sutaiko per Dievo sūnaus Jėzaus Kristaus mirtį.

11. Neatpažinti gelbėtojai

„Pamatęs savo brolius, Juozapas juos pažino, bet elgėsi su jais kaip svetimas. (...) Nors Juozapas savo brolius ir buvo atpažinęs, bet jie jo nepažino“ (Pr 42, 7–8). Juozapas leido broliams iškęsti suspaudimo, netekties laikotarpį, kuris tampa apsivalymo laiku. Susitaikymas apima atminties gydymą. „O dabar nesikankinkite, nepriekaištaukite sau, kad į čionai mane pardavėte“ (Pr 45, 5a). Kaltės pripažinimas ir nuodėmės išpažinimas net grynai žmogišku požiūriu žmogų išlaisvina ir palengvina susitaikinimą su kitais. Prisipažindamas žmogus aiškiai įvardija nuodėmes, kuriomis yra nusikaltęs; jis prisiima atsakomybę už jas, tuo būdu vėl atsiveria Dievui ir vienybei su bendruomene, kad užtikrintų sau naują ateitį. Broliai prisiima kaltę, taip tampa išlaisvinti.

Jėzus taria: „Jau tiek laiko esu su jumis, ir tu, Pilypai, vis dar manęs nepažįsti!“ (Jn 14, 9a). Dievas myli žmogų, nori jam padėti, tačiau suteikė jam visišką laisvę, tad negali jo pasigailėti, jei šis nesutinka, kad jo pasigailėtų, t. y. jei žmogus nesutinka, kad jam reikia atleidimo ir pagalbos, neatpažįsta savo gelbėtojo (Končius, 2011, p. 6). Žmogiškasis kalčių atleidimas nuodėmės nenuplauna, tik Dievas jas gali atleisti (Beresnevičienė, 2005, p. 87). Žmogus savo pastangomis negali išsilaisvinti iš objektyvaus ir subjektyvaus kaltumo. „Bemaž viskas pagal įstatymą apvaloma krauju, ir be kraujo praliejimo nėra atleidimo“ (Žyd 9, 22). Ir toliau paaiškinama: „Tai nepalyginti labiau kraujas Kristaus, kuris per amžinąją Dvasią paaukojo save kaip nesuteptą auką Dievui, nuvalys mūsų sąžinę nuo mirties darbų, kad galėtume tarnauti gyvajam Dievui“ (Žyd 9, 14). Jėzus Kristus yra vienintelis dieviškasis atpirkėjas, išlaisvinantis žmones iš kalčių. Kryžius žmogui tapo tiltu į amžinybę, per jį buvo nugalėta mirtis, kartu išganytas žmogus. Per nuodėmę žmogus nusigrėžė nuo savo Kūrėjo, o Jėzus Kristus, vykdydamas Tėvo valią, atkūrė nuodėmės suardytą santykį su Dievu. Per kryžių pasireiškia ypatingas Dievo Gailestingumas savo kūriniui – jam atleidžiama, jis vėl yra Tėvo meilės apgaubtas. Per Kristaus kryžių mums sugrąžintas amžinasis gyvenimas. Gailestingumas yra tyriausias Dievo atspindys žmogaus gyvenime (Jančius, 2011, p. 29). Gailestingumu artimui žmogus panašus į Dievą. Gailestingumas yra Dievo žmogiškumas. Jis yra ir dieviška žmogaus ateitis.

12. Išaukštinti ir suteikti kilniausi vardai

„Štai, – sakė faraonas Juozapui, – aš skiriu tave viso Egipto krašto valdytoju“ (Pr 41, 41). Juozapas, patyręs atstūmimą, dabar žengia į savo šlovę. „Faraonas pavadino Juozapą Zafemat-Paneahu (...). Taip Juozapas gavo valdžią Egipte“ (Pr 41, 45). Vardo, kuris lieka amžinybei, suteikimas išaukština asmenį. Apreiškimo knygoje sakoma: „Nugalėtojui aš duosiu (...) baltą akmenėlį, o ant akmenėlio bus įrašytas naujas vardas“ (Apr 2, 15–17). Žmogaus vardas reprezentuoja jį patį, jo esmę ir būdą (Morris, 1992, p. 69), naują garbingą egzistenciją. Vardu išreiškiamas pilnatviškas dvasinis žmogaus ir Dievo santykis.

Apie Jėzų apaštalas Paulius sako: „Dievas jį išaukštino ir padovanojo jam vardą, kilniausią iš visų vardų“ (Fil 2, 9). Pranašas Izaijas skelbė: „Jo vardas bus *Nuostabasis Patarėjas, Galingasis Dievas*. (...) Jo viešpatavimas be ribų, o taika begalinė. Jis (...) tvirtins ir palaikys ją teismu ir teisumu dabar ir per

amžius“ (Iz 9, 5–6). Su Jėzumi įtvirtinamas Dievo vardas – Gailestingumas (Pranciškus, 2016, p. 13), nes jis yra „užjaučiąs ir gailestingas Viešpats; jis atleidžia nuodėmes, jis padeda nelaimėje“ (Sir 2, 11). Atleidimas nėra niek nesilpnina ir nepadaro pažeidžiamo, atvirkščiai, suteikia galios abiem – atleidžiančiam Dievui ir atleidimą priimančiam žmogui.

13. Visi žmonės nusilenkia jiems

Būdamas vaikas Juozapas skelbė, kad broliai jam nusilenks. Broliai negalėjo pakęsti, kad jauniausias iš jų jiems vadovaus, ir jie turės jam nusilenkti. Pranašystė išsipildė: broliai, atėję į Egiptą, nusilenkia savo broliui ir prašo jo malonės. „Judas ir jo broliai (...) sukniubo prieš jį ant žemės“ (Pr 44, 14). Pagal tuometinį egiptiečių paprotį visi turėdavo nusilenkti, tad ir izraelitai nebuvo išimtis. Garbėtroškos, trokštantys valdžios, turėjo lenktis tam, kurio neapkentė dėl pirmavimo. Taip nekentė, kad vengdavo net pasisveikinti. Bet Juozapas pirmasis moko atleidimo, kiek bebūtų padaryta žalos asmeniui. Jis su meile ir ilgesiu priima nuklydusius brolius, jų neteisdamas. Žinoma, tai procesas, kuriam Juozapas ruošėsi išsiųsdamas savo brolius pasiimti jauniausiojo brolio, kad laimėtų laiko ir broliai subręstų priimti atleidimą.

Kaip Juozapas pamaitina brolius, prašančius jo maisto, taip ir Jėzus yra maitinantysis. „Aš esu gyvybės duona! Kas ateina pas mane, niekuomet nebealks“ (Jn 6, 35a). Tačiau Jėzaus maistas pasotina amžiams, todėl „Jėzaus vardui [priklaupia] kiekvienas kelis danguje, žemėje ir po žeme ir kiekvienos lūpos Dievo Tėvo šlovei [išpažįsta]: „Jėzus Kristus yra Viešpats!“ (Fil 2, 10–11). Kas priima Jėzų savo Gelbėtoju, tą Jėzus maitina, kad tasai nebealktų per amžius. „Jėzus yra akmuo, kurį jūs, statytojai, atmetėte ir kuris tapo kertiniu akmeniu. Ir nėra niekame kitame išgelbėjimo, nes neduota žmonėms po dangumi kito vardo, kuriuo galėtume būti išgelbėti“ (Apd 4, 11–12). Jėzus suteikia išgelbėjimą, liekančią amžinybei.

14. Suteikiantieji visapusišką atleidimą

„Aš esu jūsų brolis Juozapas, kurį pardavėte į Egiptą (...). Dievas pasiuntė mane pirm jūsų išgelbėti gyvasties. (...) Dievas mane pasiuntė pirm jūsų laiduoti jums likučio žemėje ir išgelbėti jūsų gyvybės nepaprastu išvadavimu. (...) Skubinkitės tad, kilkite pas mano tėvą (...). Atsikelk pas mane

nedelsdamas“ (Pr 45, 4b–9). Juozapą subrandino kančia ir išmėginimai. Jis, būdamas Egipte, sutinka savo brolius, atkeliavusius fizinio maisto, duoda ne tik maisto, bet dvasinio peno. Šį dvasinį peną jis pateikia su tėvišku rūpesčiu: „Nuvesk šiuos vyrus į namus, paskersk gyvulį ir prirenk vaišes, nes vidudienį šie vyrai pietaus su manimi“ (Pr 43, 16), ir atleisdamas už visą blogį, kurį patyrė dėl jų agresijos. Jis kviečia juos ne tik gyventi kartu su juo, bet ir iš naujo tapti broliais. Atleidimas atkuria tikrąjį žmonių tarpusavio santykį.

Jėzus meldėsi: „Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką darą“ (Lk 23, 34). Jėzus ragina atleisti, tačiau ne kenkiant sau pačiam, bet priešinantis blogiui, išlaikant savo orumą ir raginant skriaudėją neužmiršti jo orumo. Atleidimas reiškia meilės saitų tarp žmonių, tarp Dievo ir žmonių atkūrimą (Boudet, 2010, p. 20–21). Atleidimas – tai sąmoningas sprendimas nebepuoselėti neapykantos (Arnold, 2007, p. 3), todėl Jėzus moko kūrybiškai atleisti. Teologas Walter'is Wink'as tai vadina „Jėzaus nesmurtinio veikimo trečiuoju būdu“ (Wink, 1993, p. 179). Laisvai pralietu nekaltu krauju Dievas sutaikino mus su savimi ir išvadavo iš nuodėmės vergijos. Kristus įgyvendina meilę, tobuliausiai parodančią Dievą, kuris yra apstus gailestingumo Dievas, tapęs žmonėms gailestingos meilės pavyzdžiu, nešąs visapusišką atleidimą. Savo mirtimi Jėzus nugalėjo nuodėmę, savo krauju jis sudarė naują Sandorą tarp Dievo ir mūsų. Kristuje apreikštas Dievo gailestingumas sušvinta Viešpaties didžiadvasiškumu, skatinančiu puoselėti viltį ir pasitikėti Viešpačiu, kuris nepaisydamas mūsų mažumo gali padaryti didelį dalyką (Benediktas XVI, 2009, p. 4). Dievas trokšta žmonių išganymo, nes Jėzus Kristus „atidavė save kaip išpirką už visus“ (Tit 3, 2), kad per susitaikymą būtų atkurtas santykis tarp žmonijos ir Dievo, santykis tarp žmonių.

Išvados

Tipologija, kaip turtinga Biblijos interpretavimo gija, per kurią atsiskleidžia tikra tiesa apie Jėzų Kristų, driekiasi iš Senojo Testamento Naujojo Testamento link. Tipologija atskleidžia, kaip išsipildo gelbstintis Dievo planas. Nagrinėjama Izraelio sūnaus Juozapo istorija yra atleidimo pavyzdys, tipologiškai atitinkantis Jėzaus Kristaus gelbstintį ir atleidžiantį veikimą Naujajame Testamente. Palyginę šiuos du asmenis regime atleidimo pasiūlą Senojo ir Naujojo Testamento istorijose. Juozapo ir Jėzaus tipologijos paralelės, lemiančios atleidimą, per atleidimą – išgelbėjimą, būtų šios:

- Tėvo mylimiausi kaimenės ganytojai: 1. „Juozapas (...) ganė su broliais avių kaimenę“ (Pr 37, 2). 2. „Aš – gerasis ganytojas. (...) Tėvas myli mane“ (Jn 10, 11–18).
- Nekenčiami be priežasties: 1. „Broliai (...), jo taip nekenė“ (Pr 37, 4). 2. „Jie manęs nekenė be priežasties“ (Jn 15, 25).
- Pranašaujantieji, kad valdys: 1. „Mano pėdas atsistojo ir stovėjo, tuomet jūsų pėdai (...) mano pėdai žemai nusilenkė“ (Pr 37, 7). 2. „Jūs matysite Žmogaus Sūnų, sėdintį Visagalio dešinėje“ (Mt 26, 64).

Tėvo siųstieji dėl klystančiųjų gerovės: 1. „Pasiruošk, siųsiu tave pas juos“ (Pr 37, 13). 2. „Pasiųsiu savo mylimąjį sūnų“ (Lk 20, 13).

Skelbiantieji išgelbėjimą pasmerktiesiems: 1. „Dar trys dienos, ir farao-nas pakels tavo galvą ir sugrąžins tave į savo tarnybą“ (Pr 40, 13). 2. „Iš tiesų sakau tau: šiandien su manimi būsi rojuje“ (Lk 23, 43).

Pasipriešinusieji gundymui: 1. „Kaipgi aš galėčiau taip nedorai pasielgti ir nusidėti Dievui?“ (Per 39, 9). 2. „Pasakyta: *Negundyk Viešpaties, savo Dievo!*“ (Lk 4, 12).

Neteisingai apkaltintieji: 1. „Tas hebrajus vergas (...) įsibrovė manęs įžeisti“ (Pr 39, 17). 2. „Nerado [kaltės], nors daug buvo atėję neteisingų liudytojų. Pagaliau išėjo priekin du ir tarė“ (Mt 26, 60b–61a).

Atmestieji, apnuogintieji ir pasmerktieji mirti: 1. „Eime, užmuškime jį (...). Jie atėmė jo apdarą (...), kuriuo buvo apsivilkęs“ (Pr 37, 18. 23b). 2. „Nekenė jo (...), jie išrengė jį“ (Mt 26, 4; 27, 28).

Parduotieji svetimiesiems už sidabrinus: 1. „Pardavė jį išmaeliečiams už dvidešimt sidabrinų“ (Per 37, 28). 2. „Tie pasiūlė trisdešimt sidabrinų“ (Mt 26, 15).

Įmestieji į duobę (kapą), pakilusieji iš duobės (kapo): 1. „Jį įmetė į vandens duobę. (...) Jie ištraukė Juozapą, išskeldami jį iš duobės“ (Pr 37, 24, 28). 2. „Jis buvo palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną“ (1 Kor 15, 4).

Neatpažintieji gelbėtojai: 1. „Nors Juozapas savo brolius ir buvo atpažinęs, bet jie jo nepažino“ (Pr 42, 8). 2. „Jau tiek laiko esu su jumis, ir tu (...) vis dar manęs nepažįsti!“ (Jn 14, 9).

Išaukštintieji, kuriems suteikti kilniausi vardai: 1. „Faraonas pavadin-o Juozapą Zafenat-Paneahu (...). Taip Juozapas gavo valdžią Egipte“ (Pr 41, 45). 2. „Dievas jį išaukštino ir padovanojo jam vardą, kilniausią iš visų vardų“ (Fil 2, 9).

Tie, kuriems nusilenkiama: 1. „Judas ir jo broliai (...) sukniubo prieš jį ant žemės“ (Pr 44, 14). 2. „Jėzaus vardui priklaupytų kiekvienas kelis danguje, žemėje ir po žeme“ (Fil 2, 10).

Suteikiantieji visapusišką atleidimą: 1. „O dabar nesikankinkite, neprieikaštinkite sau“ (Pr 45, 5). 2. „Tėve, atleisk jiems, nes jie nežino, ką darą“ (Lk 23, 34).

Tai Senojo Testamento atleidimo trajektorija Naujojo Testamento link, kai Dievui atleidus nuodėmės nebematomos: „Tu apsaugojai mane nuo mirties bedugnės, nes mano nuodėmėms visoms atsukai nugarą“ (Iz 38, 17); kai Dievui atleidus nuodėmės nebeprišimenamos: „Jų kaltę atleisiu ir jų nuodėmės daugiau nebeatminsi“ (Jer 31, 34); kai Dievui atleidus nuodėmės nebepasiekiamos: „Jis vėl mūsų pasigailės, kojomis sutryps mūsų kaltes, – įmesį į gelmes visas mūsų nuodėmes“ (Mch 7, 19); kai Dievui atleidus nuodėmės nebeegzistuoja: „Aš, aš – tas, kuris dėlei savęs naikina tavo nusižengimus“ (Iz 43, 25).

Literatūra

- Ange, D. (2006). *Atleidimas – dieviškoji chirurgija*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Armstron, K. (2008). *Biblija. Knygos biografija*. Vilnius: Tyto alba.
- Benediktas XVI. (2009). Devynioliktoji katechezė apie Paulių: Pastoraciniai laiškai. *Bažnyčios žinios*, Nr. 4 (316), p. 4–5.
- Benediktas XVI. (2010). Apie kryžių. *Bažnyčios žinios*, Nr. 12 (348), p. 4–5.
- Benediktas XVI. (2012). *Dievas veikia žmonijos istorijoje ir galutinai apsireiškia Kristuje*. Prieiga internete: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-12-13-benediktas-xvi-dievas-veikia-zmonijos-istorijoje-ir-galutinai-apsireiskia-kristuje/92189>> [žiūrėta 2016 05 22].
- Bernhard, A. (2015). *Joseph – A Type of Christ*. Prieiga internete: <<http://dtjsoft.com/joseph-a-type-of-christ>> [žiūrėta 2015 04 17].
- Biblija, arba Šventasis Raštas*. (2009). Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija.
- Catalan, J. F. (2003). *Dvasinė patirtis ir psichologija*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas.
- Davidson, R. (1981). *Typology in Scripture*. Berrien Springs: Andrews University Press.
- Fausti, S. (2006). *Evangelijos atminimas ir pasakojimas: pasakojamoji Morkaus katechezė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Gordon, F. (2015). *Jesus in the Life of Joseph. The Suffering Servant*. Prieiga internete: <<http://www.jesusplusnothing.com/studies/online/jcjoseph.htm>> [žiūrėta 2015 04 17].

- Hamilton, J. M. (2008). Was Joseph a Type of the Messiah? Tracing the Typological Identification between Joseph, David, and Jesus. *Journal of Theology*, No. 12/4, p. 52–77.
- Heal, K. S. (2002). *Joseph as a Type of Christ in Syriac Literature*. Brigham Young University Studies, Vol. 41, No. 1, p. 29–49.
- Heaster, D. (2016). *From Milk to Meat*. Prieiga internete: <<http://heaster.org/mm.pdf>> [žiūrėta 2016 05 11].
- Jacob, M. (2016). *Joseph Type of Jesus*. Prieiga internete: <<http://www.wogim.org/joseph.htm>> [žiūrėta 2016 07 15].
- Jonas Paulius II. (1984). *Posinodinis apaštališkasis paraginimas „Reconciliatio et Paenitentia“*. Prieiga internete: <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/reconciliatio-et-paenitentia.html> [žiūrėta 2015 08 02].
- Kavaliauskas, Č. (2011). *Eschatologija žmogui ir pasauliui*. Vilnius: Edukologija.
- Končius, A. (2011). Teisingai gailestingas Dievas. *Žingsniai ir stabtelėjimai*, Nr. 21, p. 6.
- Kowalczyk, A. (2008). *The Influence of Typology and Texts of The Old Testament on the Redaction of Matthew's Gospel*. Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum sp. z o.o.
- Krikščionių vienybės sekretoriatas. (2000). Žydai ir judaizmas Katalikų Bažnyčioje. *Bažnyčios žinios*, lapkričio 15, Nr. 21. Prieiga internete: <<http://www.baznycioszinios.lt/old/bz0021/021dok1.html>>
- Kulikovsky, A. S. (1997). *The Interpretation of Parables, Allegories and Types*. Prieiga internete: <<http://hermeneutics.kulikovskyonline.net/hermeneutics/parab.htm>> [žiūrėta 2016 07 14].
- Lewis, C. S. (2006). *Keturios meilės*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Milligan, J. (2016). *Joseph as a Model of Jesus*. Prieiga internete: <http://joshuanet.org/articles/jos_mod.htm> [žiūrėta 2016 05 11].
- Morris, L. (1992). *Revelation*. Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Company.
- Pink, A. W. (2014). *Gleanings in Genesis*. Dallas: Low Tide Press.
- Popiežiškoji Biblijos komisija. (1993). *Biblijos aiškinimas Bažnyčioje*. Prieiga internete: <http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/biblijos_aiskinimas.html> [žiūrėta 2016 05 20].
- Popiežius Benediktas XVI. (2010). *Posinodinis apaštališkasis paraginimas „Verbum Domini“ apie Dievo žodį Bažnyčios gyvenime ir misijoje*. Prieiga internete: <http://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/benediktas_xvi/ap-paraginimai/2010-09-30_verbum-domini>
- Popiežius Jonas Paulius II. (2000). *Enciklika „Fides et ratio“ Katalikų Bažnyčios vyskupams apie tikėjimo ir proto santykį*. Vilnius: Aidai.
- Pranciškus. (2016). *Dievo vardas – Gailestingumas*. Vilnius: Baltos lankos.
- Ratzinger, J., Benediktas XVI. (2007). *Jėzus iš Nazareto, D. 1. Nuo Krikšto Jordane iki atsainavimo*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Ratzinger, J. (2010). *Dievas ir pasaulis. Krikščionių tikėjimo paslaptys. Pokalbis su Peteriu Seewaldu*. Vilnius: Alma littera.

- Reno, D. (2015). *Joseph and Jesus*. Prieiga internete: <http://www.christtheonelyway.com/Joseph___Jesus.html> [žiūrėta 2015 04 19].
- Schreiter, R. J. (2004). *Susitaikymas*. Vilnius: Versus aureus.
- Trimakas K. (1992). Jėzus Kristus – „Dievo meilės ir gailėstingumo apsimetimas žmonijos istorijoje“. *Jonas Paulius II. Enciklika „Redemptoris Mater“*. Vilnius: Stasio Šalkausko fondo leidykla.
- Vasiliauskaitė, G. (2011). Jokūbo sūnaus Juozapo istorija. *Magnificat*, Nr. 7, p. 15–20.
- Wink, W. (1993). *Engaging the Powers: Discernment and Resistance in a World of Domination*. Minneapolis: Fortress Press.

PARALLELS OF FORGIVENESS IN THE TYPOLOGY OF JOSEPH, SON OF ISRAEL, AND JESUS CHRIST

Remigijus Oželis

Summary

The Holy Scripture is the story of God meeting man; it is the story of human creation, wandering, fall and earthly death; it is also the story of God's mercy and forgiveness. Forgiveness is perceived not only as an object in the Holy Bible, but also as a topic or a red thread sewn throughout the holy text. Biblical parables, allegories and typological examples convey God's boundless forgiveness. Therefore, it is not accidental that the events of the Old Testament appear in the New Testament as prototypes of God's actions through Jesus Christ. Thus christocentric unity of the Holy Scripture is a specific reference to how the whole of the Bible is to be understood as the integrity of God's plan determines the inherent relation of unity between the Old and New Testaments. As far back as the Apostolic Age and later in the tradition of the Church this relation was explained on the basis of typology, which reveals the consistency of God's salvatory action throughout history. Evangelists detected symbols and similes about Jesus in the Hebrew Scriptures, but the Church Fathers went even further. According to bishop Eusebius of Caesarea in the beginning of the 4th century, each prophet or writer, every political overthrow or law, every rite of the old covenant refer to Christ only, proclaim only Him and expresses only Him.

Typology is a rich strand of biblical interpretation, present in both the Old and New Testaments. It reveals the deepest truth about Jesus Christ as the

Merciful Saviour. Biblical typology illuminates the consistent fulfilment of God's salvatory plan. This article depicts the story of Joseph, son of Israel, from the Old Testament as a prototype of forgiveness corresponding to Jesus Christ's forgiving and salvatory activity in the New Testament. The parallel between Joseph and Jesus displays the development of forgiveness in the stories of the Old and New Testaments. This article presents fourteen typological parallels between Joseph and Jesus revealing the course of salvatory forgiveness:

- Father's beloved shepherds: "Joseph (...) was tending the flocks with his brothers" (Genesis 37: 2). "I am the good shepherd. (...) This command I received from my Father" (John 10:11, 18).
- Hated without reason: "Brothers (...) hated him and could not speak a kind word to him" (Genesis 37: 4). "They hated me without reason" (John 15: 25).
- Prophesying their rule: "My sheaf rose and stood upright, while your sheaves gathered around mine and bowed down to it" (Genesis 37: 7). "From now on you will see the Son of Man sitting at the right hand of the Mighty One" (Matthew 26: 64).

Sent by Father for the wellbeing of the mistaken: "Come, I am going to send you to them" (Genesis 37: 13). "I will send my son, whom I love" (Luke 20: 13).

Proclaiming salvation for the condemned: "Within three days Pharaoh will lift up your head and restore you to your position" (Genesis 40: 13). "Truly I tell you, today you will be with me in paradise" (Luke 23: 43).

Resisting temptation: "How then could I do such a wicked thing and sin against God?" (Genesis 39: 9). "It is said: Do not put the Lord your God to the test" (Luke 4: 12).

Wrongfully accused: "That Hebrew slave you brought us came to me to make sport of me" (Genesis 39: 17). "But they did not find any, though many false witnesses came forward. Finally two came forward and declared, This fellow said." (Matthew 26: 60–61).

Rejected, unclothed and sentenced to death: "They plotted to kill him. (...) they stripped him of his robe – the ornate robe he was wearing" (Genesis 37: 18, 23). "They schemed to arrest Jesus secretly and kill him. (...) They stripped him and put a scarlet robe on him" (Matthew 26: 4; 27: 28).

Sold to strangers for silver: “Sold him for twenty shekels of silver to the Ishmaelites” (Genesis 37: 28). “They counted out for him thirty pieces of silver” (Matthew 26: 15).

Thrown into a pit (grave), risen from a pit (grave): “They took him and threw him into the cistern. (...) his brothers pulled Joseph up out of the cistern” (Genesis 37: 24, 28). “That he was buried, that he was raised on the third day” (1 Corinthians 15: 4).

Unrecognised saviours: “Although Joseph recognized his brothers, they did not recognize him” (Genesis 42: 8). “Don’t you know me, Philip, even after I have been among you such a long time?” (John 14: 9).

Exalted and given glorious names: “Pharaoh gave Joseph the name Zaphenath-Paneah (...). And Joseph went throughout the land of Egypt” (Genesis 41: 45). “Therefore God exalted him to the highest place and gave him the name that is above every name” (Philippians 2: 9).

Others bow to them: “Judah and his brothers came in, and they threw themselves to the ground before him” (Genesis 44: 14). “That at the name of Jesus every knee should bow, in heaven and on earth and under the earth” (Philippians 2: 10).

Giving complete forgiveness: “And now, do not be distressed and do not be angry with yourselves” (Genesis 45: 5). “Father, forgive them, for they do not know what they are doing” (Luke 23: 34).

This is the trajectory of forgiveness of the Old Testament towards the New Testament when after God’s forgiveness sins become unseen: “In your love you kept me from the pit of destruction; you have put all my sins behind your back” (Isaiah 38: 17); when after God’s forgiveness sins are not remembered: “For I will forgive their wickedness and will remember their sins no more” (Jeremiah 31: 34); when after God’s forgiveness sins are unreachable: “You will again have compassion on us; you will tread our sins underfoot and hurl all our iniquities into the depths of the sea” (Micah 7: 19); when after God’s forgiveness sins are non-existent: “I, even I, am he who blots out your transgressions, for my own sake, and remembers your sins no more” (Isaiah 43: 25).